

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2022/12553-0

Saksbehandler: Tore Tødås

Dato: 02.06.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre	16/2023	12.06.2023

NOU 2023:10 - Leve og oppleve - Reisemål for en bærekraftig fremtid - Høring

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar følgende høringsuttalelse til NOU 2023:10 - Leve og oppleve - Reisemål for en bærekraftig fremtid:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre er tilfredse med arbeidet Reisemålsutvalget har gjennomført med å avdekke mangler og forbedringmuligheter for et mer fremtidsrettet reiseliv.

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre har siden 2013 vært forvaltningsmyndighet for Børgefjell/Byrkije nasjonalpark og Austre Tiplingan/Luvlie Diehpell landskapsvernområde. Nasjonalparkstyret består av ni medlemmer som representerer fire kommuner, to fylkeskommuner og Sametinget med tre medlemmer. Samlet utgjør verneområdene nasjonalparkstyret forvalter et areal på nesten 1491 km² med sårbar og verneverdig natur.

I 2015 lanserte Klima- og miljødepartementet merkevare Norges nasjonalparker, som har til mål å øke kvaliteten på tilrettelegginga i og rundt våre verneområder. Dette med hensikt om å gjøre disse mer attraktive som reisemål, og øke besøket der naturen tåler det. En forutsetning for å ta i bruk merkevaren er at verneområdet har en besøksstrategi, som beskriver hvor og hvordan en ønsker å ta imot besøkende. Børgefjell fikk godkjent besøksstrategi i 2019, og har etter dette rullet ut merkevaren i både analog og digital form. Innfallspor er oppgradert ihht. merkevaren, utkikkspunkt er etablert og startpunkt/informasjonspunkter er under utrulling. Mange av disse tiltakene gjennomføres i samarbeid med nasjonalparkkommunene.

Sammenlignet med andre nasjonalparker i Norge har Børgefjell et forholdsvis beskjedent besøkstrykk og opplever derfor ikke en del av de samme utfordringene som områder med mye besøk. Men kommunene i regionen har alle mål om at reiseliv/besøksnæring er satsingsområde. Alle ønsker å drive destinasjonsutvikling med mål om mer besøk og økt lokal verdiskapning basert på lokale natur- og kulturverdier. Dette i en region med noen få mellomstore aktører og mange små tilbydere. Verneområdene med tilhørende randsoner pekes i denne sammenhengen på som viktige naturverdier som kan bidra til å nå kommunenes mål om å øke besøket til regionen. Nasjonalparkstyret har gjennom besøksstrategien som mål at evt. økt besøk skal skje utenfor verneområdene, basert på eksisterende og evt. ny infrastruktur. Dette har også vært et ønske fra lokale tilbydere som ser at den typiske Børgefjellturisten som drar på flerdagers fjelltur med telt bidrar lite til den lokale besøksnæringen, sammenlignet med besøkende som ønsker overnatting, bespising og aktiviteter.

Dette underbygger behovet for at lokal reisemålsledelse med tilhørende besøksstrategi må samkjøres med besøksstrategien til verneområdene for å sikre at alle går i samme retning for å skape gode produkter med fokus på bærekraftig reiseliv som ikke går på bekostning av andre næringer eller som påvirker innbyggerne negativt.

Nasjonalparkstyret er derfor positive til at reisemålsledelsen skal drive strategisk besøksforvaltning, basert på en bredt forankret besøksstrategi og som er forenlig med verneområdenes besøksstrategier. Prosessene må derfor koordineres med verneområdeforvaltningen. Nasjonalparkforvalter bør være en del av reisemålsledelsen i de kommuner/regioner der nasjonalparkene er en avgjørende motivasjon for turistbesøk for å sikre at verneområdenes besøksstrategi blir ivaretatt. Det er også viktig å skape lokal aksept for at besøkstrykket vil øke uavhengig av om det innføres reisemålsledelse, forskjellen kan her bli at en ikke får tatt kontrollen og at uønskede situasjoner oppstår. Det er viktig å ha fokus på riktig gjest, på riktig sted, til riktig tid. Noen kun er mulig gjennom god lokal reisemålsledelse med søkelys på regenerativt reiseliv og bærekraft. En reisemålsledelse som tar kontroll, vil også bidra til at allemannsretten ikke settes under ytterligere press.

En forutsetning for å få god besøksforvaltning i et område, er at kommuner, grunneiere, reindrift, reiseliv og andre interesser drar i samme veien, noe som krever bred medvirkning og dialog med de ulike partene. Vi spør oss om alle kommuner har kapasiteter og ressurser til å drive frem en slik prosess? Vår erfaring med besøksstrategier innen nasjonalparker er at dette arbeidet tar tid, og krever masse ressurser av gruppen som skal ta frem strategiene. Vi mener det derfor må jobbes regionalt/interkommunalt med reisemålsledelse, både fordi dette vil gagne tilbudene til besøkende og fastboende, det vil øke kvaliteten på utført arbeid, og fordi det vil være ressursbesparende for de kommunene som går sammen om å lage besøksstrategier / ha felles reisemålsledelse. Det må også tilføyes at de besøkende i liten grad forholder seg til administrative grenser, disse oppsøker opplevelser og aktiviteter i en region uavhengig av kommune- og fylkesgrenser. I Børgefjellregionen ser vi at fylkesgrensen fort blir en administrativ barriere for reisemålsledelsen da kommunene i regionen forholder seg til ulike destinasjonsselskaper, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre tilsvarende organer som er naturlig å involvere i besøksforvaltningen. I slike regioner må det arbeides for å få til smidige løsninger som gjør det enkelt å få etablert en regional reisemålsledelse.

En annen forutsetning for å lykkes med besøksforvaltninga, er at det finnes tilstrekkelig ressurser til å gjennomføre tiltakene som er nødvendig for å ta imot besøkende på en bærekraftig måte. I vår region er det særlig ressurser til drift- og vedlikehold som begrenser mengden tiltak og størrelse/kvalitet på tiltakene. Som nasjonalparkstyre er vi avhengig av at noen kan ta på seg eierskap, herunder drift og vedlikeholdskostnader til de nødvendige anleggene i randsone til verneområdet.

Reisemålsutvalget har forslag om en fellesgodefinansiering, og pekt på et nasjonalt besøksbidrag som skal forvaltes lokalt. Dette mener vi er avgjørende for å lykkes med besøksforvaltninga, særlig i små kommuner. Besøksbidrag skal sammen med reisemålsledelse løse mange av de utfordringene reiselivet står ovenfor. Nasjonalparkstyret er positive til at det jobbes med løsninger for å få på plass finansiering av fellesgodene, og ser på dette som en av de største utfordringene for god besøksforvaltning ute i distriktene. Derfor er det også viktig at innkreving av besøksbidrag skjer på nasjonalt plan, dette fordi innkreving lokalt av besøkende i egen kommunene/region vil tilføre begrenset med midler ut fra det besøkstallet som er i dag. Skal en bygge opp destinasjoner hvor det i dag er begrenset besøk må det tilføres midler hvis en ønsker å spre besøkstrykket jfr. utvalgets konklusjon i rapporten om å utvikle nye goder for å spre besøk. Det er også viktig at en ordning med fellesgodefinansiering kommer i tillegg til dagens finansieringsordninger og ikke medfører at andre ordninger reduseres slik at en netto sitter igjen med samme ressurs som tidligere. I dag finansieres mye av tiltakene i og rundt verneområdene av statlige investeringsmidler, denne potten må økes uavhengig av innføring av fellesgodefinansiering.

Reiselivsutvalget anbefaler at det startes opp et arbeid med å utvikle en nasjonal godkjenningsordning for lokal- og regionguider, turledere og fjellførere i samarbeid med friluftsansjasjoner. De mener også at verneforskrifter for nasjonalparker og andre verneområder endres slik at det kan settes vilkår om sertifisering/autorisering av organisert virksomhet. Det gjøres her oppmerksom på at i Stortingsmelding 18 (2015 – 2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet ble fremmet forslag om at verneforskrifter som hadde begrensninger i organisert ferdsel skulle revideres slik at det ikke var begrensninger for kommersielle aktører. Vil stiller spørsmål med hvordan en evt. godkjenningsordning for lokal- og regionguider, turledere og fjellførere skal administreres når det ikke skal være begrensning for kommersielle aktører i verneområdene.

Alt i alt er Byrkjje nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre fornøyde med hovedelementene som reisemålsutvalget har lagt frem i NOU 2023: 10 – Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid. Nasjonalparkstyret anmoder regjeringa om at disse settes i verk, og at en da får en mer systematisk håndtering av besøkende, reisemål, besøksforvaltning og fellesgodefinansiering i årene som kommer.

Saksopplysninger

30. mars sendte Nærings- og fiskeridepartementet NOU 2023:10 – Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid, på høring.

Reisemålsutvalget ble oppnevnt i statsråd 26. august 2021 for å foreta en helhetlig gjennomgang av rammevilkår og reiselivsaktivitet i norske kommuner.

Utvalget har vurdert behov for eventuelle justeringer i regelverk, strukturer og/eller finansieringsmodeller, der de støtter opp om målene i reiselivspolitikken om et mer bærekraftig reiseliv, både miljømessig, sosialt og økonomisk. Reisemålsutvalget har pekt på tre hovedelementer i fremtidig organisering av bærekraftige norske reisemål:

- Det etableres en reisemålsledelse som er tilpasset lokale forhold og forankret i kommunene.
- Reisemålsledelsen får i oppdrag å drive strategisk besøksforvaltning og håndtere utvikling og drift av fellesgoder på det enkelte reisemål, basert på en bredt forankret besøksstrategi.
- Arbeidet med reisemålsledelse, besøksforvaltning og fellesgoder finansieres gjennom et besøksbidrag som hentes inn nasjonalt, men som forvaltes regionalt og lokalt

Høringsbrev ligger vedlagt. Selve NOUen kan leses på regjeringen.no sin nettside:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-10/id2968657/> Utredningen er på 192 sider, og ligger derfor ikke vedlagt i saksfremlegget. Pressekonferanse fra overleveringen kan ses på denne siden: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/reisemalsutvalget-legger-frem-sin-utredning/id2967703/>

Høringsfristen er 30. juni 2023.

Vedlegg:

- Høringsbrev datert 30. mars 2023
- Presentasjon av reisemålsutvalgets rapport.

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2439-1

30. mars 2023

NOU 2023:10 - Leve og oppleve - Reisemål for en bærekraftig fremtid - Høring

Nærings- og fiskeridepartementet sender med dette Reisemålsutvalgets utredning NOU 2023:10 – Leve og oppleve – Reisemål for en bærekraftig fremtid, på høring.

Reisemålsutvalget ble oppnevnt i statsråd 26. august 2021 for å foreta en helhetlig gjennomgang av relevante rammevilkår for utviklingen av reiselivsaktivitet i norske kommuner. Utvalget ble bedt om å foreta en helhetlig gjennomgang av kommunenes handlingsrom blant annet når det gjelder å styre besøk, forvalte lokale fellesgoder og finansiere disse og andre reiselivsrelevante tjenester. Videre ble det pekt på at mulighetene for å drive reisemålsutvikling lokalt avhenger i stor grad av kommunenes økonomiske og juridiske handlingsrom, som staten setter rammene for. Utvalget ble bedt om å se nærmere på følgende seks problemstillinger: besøksforvaltning (knyttet til natur- og kulturressurser), finansiering og forvaltning av fellesgoder, tilgjengelighet, regulering av cruisetrafikk, destinasjonsledelse og samarbeid på reisemålet og klimarisiko.

Utvalget har vurdert behov for eventuelle justeringer i regelverk, strukturer og/eller finansieringsmodeller, i de tilfeller det vil støtte opp om reiselivspolitikkenes mål om et mer bærekraftig reiseliv, både miljømessig, sosialt og økonomisk. Mandatet og utvalgets tolkning av dette er gjengitt i sin helhet i kapittel 2 av utredningen. Utvalgets samlede anbefalinger er gjengitt i kapittel 12 i utredningen.

Reisemålsutvalgets utredning ble overlevert næringsministeren 30. mars 2023. Utredningen inneholder 39 anbefalinger/tiltak. Utvalget legger vekt på at reiselivet må utvikles på en måte som skaper attraktive lokalsamfunn for både lokalbefolkningen og de besøkende, og at reisemålsutviklingen derfor må skje gjennom et systematisk arbeid der både offentlige myndigheter, næringen og lokalsamfunnet deltar. Utvalget mener at Norge må ha et reiseliv

Postadresse
Postboks 8090 Dep
0032 Oslo
postmottak@nfd.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 8
www.nfd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
912 660 680

Avdeling
Næringspolitisk
avdeling

Saksbehandler
Marte Ludvigsen
22 24 66 56

som bidrar til å løse bærekraftsutfordringene gjennom å redusere klimagassutslipp, beskytte og gjenoppbygge natur- og kulturarven, samtidig som næringen blir mer lønnsom. For å få til dette mener utvalget at det er viktig å styrke samarbeidet på reisemålene, gjennom å etablere en bredt sammensatt reisemålsledelse. Finansiering av fellesgoder har over lang tid vært en utfordring for norsk reiseliv. Utvalget mener at besøkende må være med å ta vare på natur- og kulturgodene som de har glede av. For å bidra til reisemålsutvikling i hele landet anbefaler utvalget at det innføres et nasjonalt besøksbidrag, som skal forvaltes regionalt og lokalt.

Utvalget mener at reisemålsledelsen sammen må utarbeide strategier eller prioriteringer for utviklingen av reisemålet, som forankres i kommunenes planverk. Utvalget anbefaler at tilgang på midler fra besøksbidraget knyttes til en lokal besøksstrategi. Strategien må vise ønsket utvikling for reisemålet og hvilke tiltak som trengs for å styre besøksstrømmene og ta vare på fellesgodene.

Departementet ønsker at berørte og interesserte aktører vurderer utvalgets forslag og anbefalinger, og sender derfor utredningen på bred høring. Departementet ber om at uttalelser så langt det er mulig knyttes til de ulike kapitlene i utredningen.

Høringsuttalelser skal avgis digitalt på regjeringen.no. Dette gjøres under «Send inn hørings svar» nederst på [denne nettsiden](#). Alle kan avgi høringsuttalelse. Høringsuttalelser er offentlige etter offentleglova og blir publisert sammen med øvrige høringsuttalelser.

Departementet ber høringsinstansene vurdere om det er behov for å forelegge utredningen for underliggende virksomheter eller andre som ikke er nevnt i høringslisten. Utredningen kan leses her [NOU 2023: 10 - regjeringen.no](#).

Høringsfristen er **30. juni 2023**.

Med hilsen

Kirsti Aulstad Sogn (e.f.)
kst. avdelingsdirektør

Marte Ludvigsen
rådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Reisemålsutvalgets rapport overleveres til regjeringen 30.Mars 2023

Leve og oppleve

Reisemål for en bærekraftig fremtid

Agenda

- Om utvalget
- utfordringer i reiselivet
- Mål og verdigrunnlag
- Forslag og anbefalinger
- Oppsummering

Foto: Erik Jørgensen – Visit Norway

Reisemålsutvalget

Trine Skei Grande
(leder av utvalget),
Footprint/Sopra
Steria

Ann Heidi Hansen,
Prosjekt
besøksforvaltning
Nordland

Gro Svarstad,
Innlandet
fylkeskommune

Preben Falck,
Stavanger
turistforening

Rolf Røtnes,
Samfunnsøkonomisk
analyse

Truls Engström,
Universitetet i
Stavanger/Norsk
hotellhøgskole

Trond Øverås,
NordNorsk Reiseliv

Kari Aina Eik, United
Cities Trondheim

**Kirsten Indgjerd
Værdal,** Trøndelag
fylkeskommune

Mandat med 6 problemstillinger

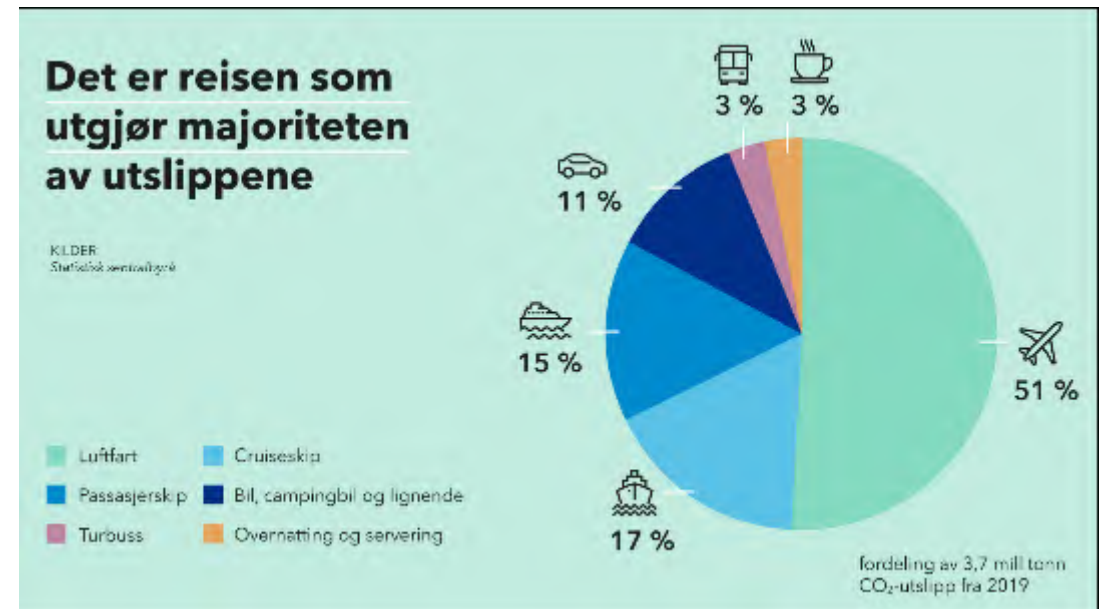
1. Reismålsledelse
2. Besøksforvaltning knyttet til natur- og kulturressurser
3. Finansiering og forvaltning av fellesgoder
4. Transport og tilgjengelighet
5. Regulering av cruisetrafikk
6. Klimarisiko

Foto: Benjamin A. Ward – VisitNorway.com

Utfordringer

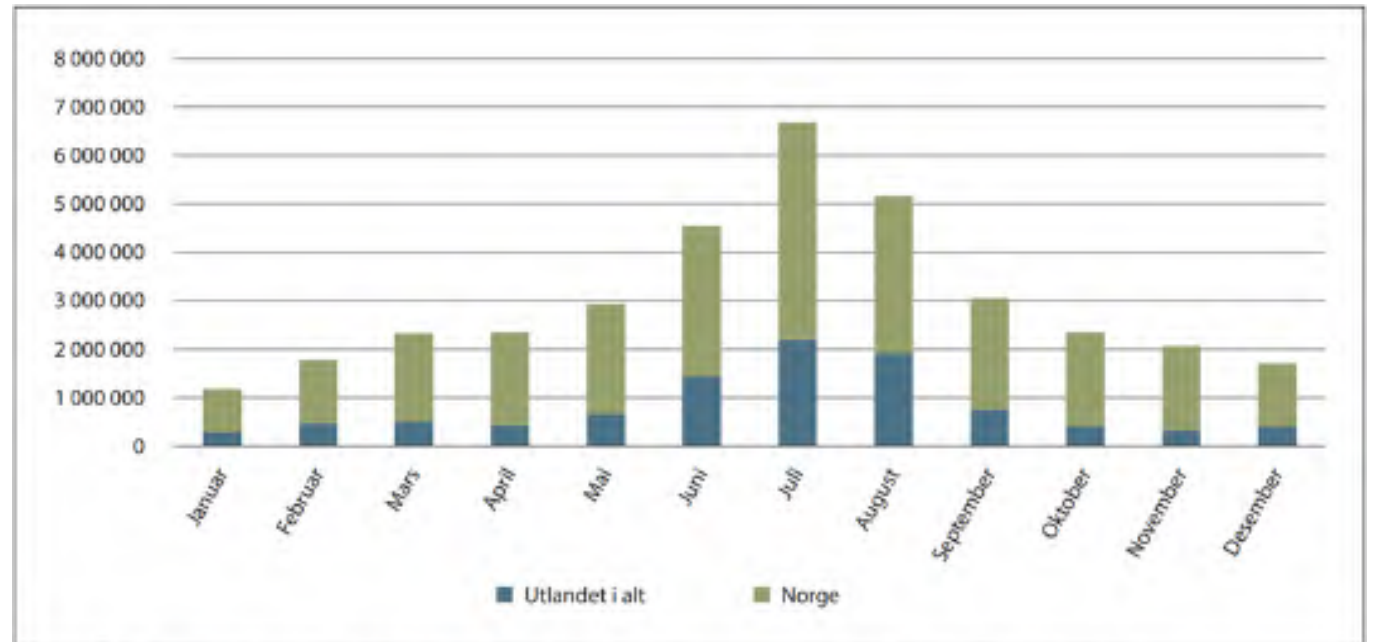
- Å reise skaper utfordringer for klima og miljø
- Natur- og kulturgoder må forvaltes for at de ikke skal tape sine kvaliteter
- Allemannsretten er under press
- Behov for
 - vedlikehold, forebyggende tiltak og tilrettelegging.
 - utvikle nye goder for å spre besøk

Figur: NHO Reiseliv

Utfordringer

- Sesongvariasjoner
- Mange små bedrifter
- Kompetanse og rekruttering
- Komplementære produkter

Figur 1.1 Norske og utenlandske gjestedøgn på norske overnattingssteder gjennom 2022.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (2023)

Mål og verdigrunnlag

- Reiselivet bidrar til gode steder å bo
- Reiselivet må være en del av løsningen på bærekraftsutfordringene
- Mål om å spre besøk og utvikle flere helårlige reisemål
- Verdiskaping og lønnsomhet, men ikke nødvendigvis vekst i antall besøkende

Foto: Asgeir Spange, Riksantikvaren

Utvalgets anbefalinger og tiltak

Reisemålsledelse

- Kommunen må ta ansvar
- Forpliktende samarbeid (næringen, kommunen og andre aktører i lokalsamfunnet)
- Felles strategier som ser næringsutvikling, besøksforvaltning og lokalsamfunnsutvikling i sammenheng
- Avveie samfunnshensyn - forankring i kommunenes planer
- Nasjonal veileder for reisemålsledelse og besøksstrategier
- Merkeordning for bærekraftig reisemål må styrkes og videreutvikles

Foto: Thomas Rasmus Skaug – VisitNorway.com

Besøksforvaltning

- Avgjørende å styrke besøksforvaltningen i Norge
- Utvikle besøksstrategier og benytte ulike verktøy for å
 - Forebygge og avbøte uønskede konsekvenser av besøk
 - Øke verdiskapingen av besøk (økonomisk, sosialt, kulturelt og miljømessig)

Foto: Helge Kjellevold

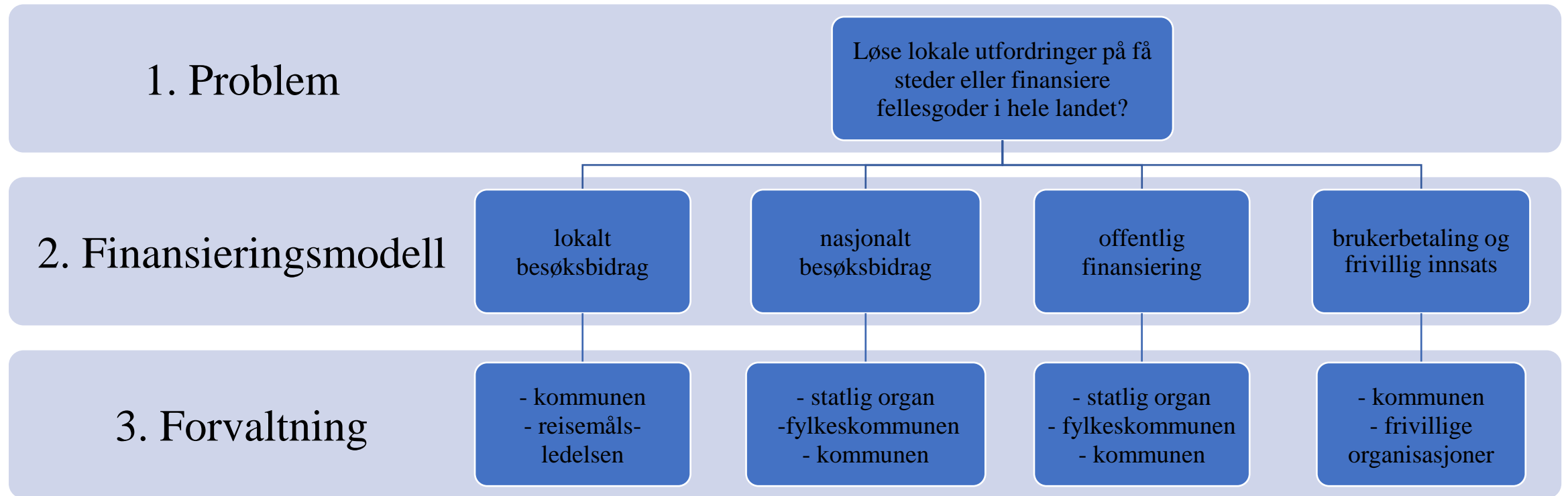
Besøksforvaltning

Funn og anbefalinger:

- Det juridiske handlingsrommet kan utnytted bedre
- Bedre samordning på tvers av forvaltningssystemer
- Oversikt over det juridiske handlingsrommet for å styre besøk
- Åpne for sertifisering i verneområder
- Innføre konsesjonsordninger
- Kompetanseheving

Finansiering av fellesgoder

Besøksbidrag

Nasjonal innkreving

- Lave påslag på ulike transportformer
- Øremerkes fellesgoder i reiselivet

Regional og lokal forvaltning

- Fylkeskommunen behandler, på bakgrunn av kommunens planer

Krav til å få midler:

- Kommunen(e) må ha etablert en reisemålsledelse der næringen og lokalsamfunnet er med
- Kommunen må vedta en besøksstrategi for å få finansiering til fellesgodene

Transport og tilgjengelighet

- Nasjonal reiseplanlegger
- Takstsystemet bør harmoniseres
- Fylkeskommuner bør inkludere reiselivets transportbehov i anbudsgrunnlaget for offentlig kjøp av transporttjenester
- Reiseliv og sesongvariasjoner bør inngå i planlegging og drift av kollektivtransport
- Bærekraftige og energieffektive kollektivtilbud

Foto: Sven-Erik Knoff – VisitNorway.com

Cruise

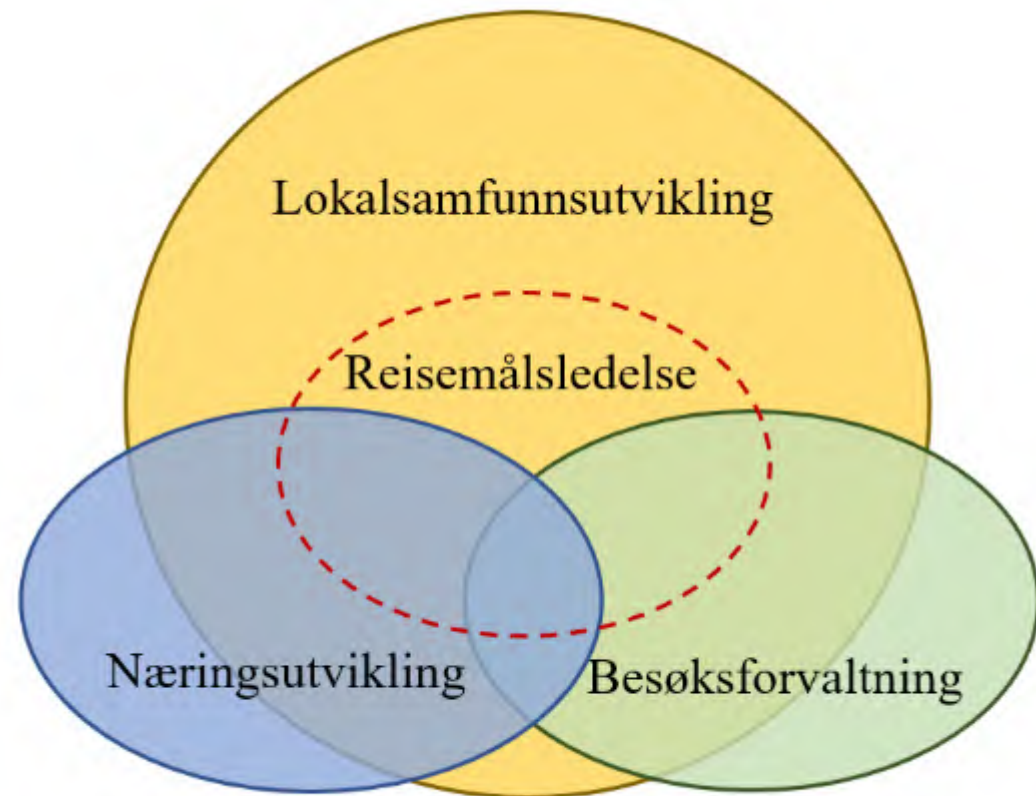
- Norge må som skipsnasjon være i front for å kreve utslippsfrie skip
- Nullutslippskravet til skip i verdensarvfjordene bør også stilles for øvrige norsk farvann
- Kommunene må bruke handlingsrommet
- Reisemålsledelsen må utarbeide en besøksstrategi
- Økt bruk av lokale leverandører, lokale guider og kortreist mat

Foto: Elisabet Haveraaen, Klima- og miljødepartementet

Oppsummering

- Det etableres en **reisemålsledelse** som er tilpasset lokale forhold og forankret i kommunene.
- Reisemålsledelsen får i oppdrag å drive strategisk **besøksforvaltning** og utvikle fellesgoder på det enkelte reisemål basert på en bredt forankret besøksstrategi.
- Reisemålsledelse, besøksforvaltning og fellesgoder **finansieres** gjennom et besøksbidrag som hentes inn nasjonalt, men som forvaltes regionalt og lokalt.

Kilde: Reisemålsutvalget